

De lotgevallen van sergeant André Sauer

Van Lichtervelde naar Königsbergen en terug

Modest Maertens

André Sauer is op 15 december 1912 in Lichtervelde geboren alwaar hij, 88 jaar later, nog steeds zijn vertrouwde en wettelijke verblijfplaats heeft. De toenmalige Bank van Brussel, nu BBL, was zijn enige werkgever in zijn lange loopbaan. Jarenlang heeft hij zich verdienstelijk gemaakt als de gestrenge penningmeester van F.C. Lichtervelde. Op hoge leeftijd is hij nog de stuwende kracht achter de lokale NSB waarvan hij voorzitter is.

André loopt school in Lichtervelde, Torhout en in Sint-Pieters-Jette om er z'n *Frans* te leren. Na zijn studietijd kan hij onmiddellijk aan het werk in de hoofdzetel van de BB in Kortrijk.

Ambitie voor een militaire carrière heeft hij niet, maar van zijn legerdienst wil hij toch het beste maken. Een opleiding als reserveofficier spreekt hem aan, één, om het prestige en twee, om het serieus verschil in vergoeding. Zijn kandidatuur valt op een slecht moment. Een overschot aan reserveofficieren en een tekort aan reserveonderofficieren verwijst hem naar die laatste categorie. Je moest van liberalen huize zijn en minister Hoste te vriend hebben om een sterretje te verwerven.

1 Bij de schoolcompagnie

Zo arriveert soldaat-milicien Sauer, André, op 1 augustus 1934 in Gent in de schoolcompagnie voor een opleiding van acht maanden tot sergeant bij de infanterie. Het peloton waarin hij ondergebracht wordt, bestaat hoofdzakelijk uit onderwijzers, ambtenaren en bedienden, geen belhamels of zware jongens, maar toch zijn de instructeurs bijzonder op hun hoede voor die groep intellectuelen en zo is de discipline navenant. Hij leert er marcheren en het geweer presenteren, een stafkaart lezen, schieten en granaten werpen. Belangrijk is de plichtenleer en het *Reglement van Inwendige Orde*. Wie zijn plicht verzuimt, riskeert 'de dood met de kogel'. De wet is onverbiddelijk, zo specificeert de lesgever. Na de opleiding en het verwerven van de zilveren strepen komt André in een infanteriecompagnie terecht om zijn opgedane kennis aan de rekruten over te dragen. Einde september 1935 zit de diensttijd erop en kan hij weer aan de slag bij de bank.

André Sauer (bovenste rij, derde van links) en makkers in het kamp van Beverlo, 3 dagen voor het afzwaaien.

Hitler grijpt de macht in Duitsland en jaagt heel Europa de schrik op het lijf. Er dreigt oorlog, plaats en tijd blijven voorlopig onbekend. De Belgische ministers debatteren heftig over budgetten en speciale voorzieningen voor het leger. Einde september 1938 dreigt Hitler het Tsjechische Sudetenland militair te veroveren. Daar komt zeker oorlog van en de Belgische regering besluit het leger op versterkte vredesvoet te brengen.

2 Gemobiliseerd

André Sauer, behorende tot de actieve troepen, wordt op woensdag 28 september 1938 opgeroepen om zijn eenheid te vervoegen in een oude brouwerij in Sint-Denijs-Westrem. Het weerzien met de vrienden van vroeger is leuk en niemand maakt zich ongerust over de duur van de oproeping. Oorlog zoals in '14-'18, dat kan toch niet meer, de mensen zijn veel slimmer geworden. Over enkele dagen zijn ze weer thuis, wat nog uitkomt ook, want Chamberlain en Daladier geven Hitler zijn zin en het groot alarm wordt afgeblazen. Een week later zijn alle opgeroepenen gedemobiliseerd en kunnen ze terug naar de haardstede.

Wanneer de Duitse ambassadeur in België op 26 augustus 1939 meedeelt dat in geval van gewapend conflict Duitsland de Belgische neutraliteit zal respecteren, bevat de boodschap voldoende waarschuwendende elementen om de regering te doen overgaan tot de eerste fase van de algemene mobilisatie. De actieve regimenten worden zonder verwijl op oorlogsvoet gebracht. Vijf dagen later, op 1 september 1939, wordt de eerste reserve gemobiliseerd en André Sauer kan zich weer in militair uniform zetten om ten tweeden male in korte tijd zijn eenheid te gaan vervoegen. Commissaris Wyffels, vergezeld van de burgemeester, komt hem persoonlijk het oproepingsbevel bezorgen. Niet zonder leedvermaak drukt Wyffels hem op het hart dat hij morgenochtend zeker de eerste trein voor Deinze moet halen, zoniet kan het slecht aflopen. De hautaine toon van de commissaris stoort Sauer, zelf weet hij best wat er hem te doen en te laten staat. Met zijn vriend en lotgenoot Ge-

orges Coucke, drinkt hij nog een pint in De Karpel. Zij blijven optimistisch, het Albertkanaal, Eben-Emael, de forten van Luik, de Maas en de zware Belgische artillerie houden de Duitsers, indien ze al komen, zeker op afstand. De vaders van de *rappelés*, een generatie ouder en wijzer, hebben er geen goed oog op. De moeders verbijten het verdriet in de panden van hun ruime voorschoot.

3 De eerste opdracht

De eerste opdracht voor sergeant Sauer en zijn sectie luidt: de wacht optrekken aan de brug over de Leie in Deinze om eventuele spionnen te pakken. De compagnie opereert verder langs de as Deinze, Bachte-Maria-Lerne tot Afsnee tussen het Schipdonkkanaal en de Leie. Als het 22ste linieregiment de vereiste getalsterkte bereikt heeft en de bewapening op punt staat, vertrekt de eenheid naar Viersel aan het Albertkanaal voor het versterken en delven van loopgraven, schuilkelders en schuttersputjes.

Alle kruispunten en bruggen dienen constant bewaakt, de tactische oefeningen te velde gaan normaal door en de lichamelijke paraatheid moet op peil gehouden worden met lange dagmarsen, inspanningen die geen enkele piot kan appreciëren. Onder druk van de publieke opinie worden die marsen zelfs serieus ingekort of gewoon geschrapt. Na een paar maanden komt verveling en ongenoegen over alles en nog wat in elke eenheid opduiken. De soldij is belachelijk laag, de beloofde verlofdagen komen er niet of worden om de haverklap verschoven. De mobilisatietijd wordt een zinloze bedoening en als een aantal bevoorrechte gevallen van een voorlopig onbepaald verlof kunnen genieten en thuis weer aan het werk zijn, is het hek van de dam. Er wordt openbaar geprotesteerd, het moreel van de troep staat op het allerlaagste pitje. Het wachten op een vijand, die misschien toch nooit komt, duurt te lang. Het muteren van eenheden in de eerste lijn naar het verdere hinterland kan de dodelijke sleur doorbreken. Het 22ste linieregiment zal Viersel verlaten en zich terugtrekken in Casteau voor een periode van lichamelijke rust en geestelijke herbronning. Vier dagmarsen in de gietende regen gaan de retraite vooraf.

Een geplande Duitse aanval op 11 november 1939, uitgesteld wegens het slechte weer en onbetrouwbare spoorverbindingen, zet de Belgische legerleiding aan tot nog grotere waakzaamheid. Het 22ste linieregiment moet Casteau verlaten en krijgt nieuwe stellingen toegewezen in de sector Schoten - 's Gravenwezel aan de Turnhoutse vaart. De troep wordt ondergebracht in de cabines van de Antwerpse ijsberen, onderofficieren en officieren logeren in een van de hotels in de buurt. Orde en tucht in de rangen blijven een heikel punt. Rumoerige elementen worden wel eens meer naar andere eenheden gemuteerd, even veranderen van lucht kan misschien geen kwaad. Zo krijgt sergeant Sauer op zekere dag een aantal zware gevallen op zijn dak. Grote bekken en oproerkraaiers, maar goede werkers als je ze weet aan te pakken.

4 Het wordt menens

In de vooravond van 9 mei 1940 gaat de sectie Sauer voor de zoveelste keer de wacht op aan de brug aan de weg van 's Gravenwezel naar de hoofdweg Antwerpen-Breda. Een routineklus van 24 uur die evenwel veel langer zal duren. In het schemerdonker van de vroege ochtend van 10 mei 1940 komt de gemotoriseerde

planton van de kolonel, een eersteklas grappenmaker, vertellen dat het zover is, dat hij vernomen heeft dat de Duitsers de grens overschreden hebben, en dat het nu oorlog is. Sauer vraagt hem of hij nog ander nieuws heeft, liefst ernstig als het kan.

Vijandelijke vliegtuigen in het luchtruim boven de Antwerpse Kempen bevestigen de noodlottige mare. Het is oorlog! Na de middag komt er nieuws van de compagnie, de wachtbeurt wordt met een dag verlengd en tegen de avond volgt bevoorrading. Alle ongewone bewegingen dienen gesignaleerd en verdachte personen moeten gefouilleerd en desnoods aangehouden worden. De sectie Sauer zal voor onbepaalde tijd de post bemand houden.

De plaatselijke bevolking heeft de streek verlaten en is gevlucht naar het westen. De brugwachter, die op zijn stek moet blijven, spreekt af met Sauer dat die voor zijn duiven zal zorgen als hij ooit zijn gezin achterna kan gaan. Als de Duitsers komen mogen de duiven in de pot. Een akelige bezigheid is het tellen van Duitse vliegtuigen en het lokaliseren van bombardementen in de omgeving. Stuka's en Junkers in de onmiddellijke nabijheid nopen hen vaak de primitieve schuilkelder op te zoeken. Met een brug in de buurt weet je maar nooit.

Franse troepen die optrekken naar Nederland en een paar dagen later alweer terugtrekken, zijn een gelukkig intermezzo in de lege eentonigheid. Nederlandse militairen die na de capitulatie van hun land gevlucht zijn worden ontwapend en naar het Hoofdkwartier overgebracht. De Nederlanders beklagen zich over het kaliber en de trefkracht van de Duitse artillerie. De Duitsers schieten ontzettend hard, dat zijn de Hollanders niet gewoon. Als het kanongebulder, zowel van Duitse als van Belgische zijde, krachtiger wordt heeft André Sauer het gevoel dat er iets te gebeuren staat. Vijandelijke troepen zijn het Albertkanaal en de Maas op verscheidene plaatsen overgestoken, lang kan het dus niet meer duren voor ze Antwerpen belegeren of innemen.

5 De aftocht

Op vrijdag 17 mei 1940 wordt de aftocht geblazen. De ononderbroken wachtbeurt van acht dagen is eindelijk voorbij. Iedereen rept zich naar de laatste toegankelijke bruggen. Na hun passage moeten alle kunstwerken springen. De niet ten onrechte gereputeerde Belgische genie heeft meer dan werk genoeg aan de winkel. Het wordt een strijd tegen de klok en niet alle aangebrachte springladingen functioneren foutloos. Het regiment verzamelt in de bossen rond 's Gravenwezel en begeeft zich om halfzes op weg, westwaarts. De nachtelijke tocht naar de volgende stelling is begonnen. Het immobilisme van de laatste dagen en weken speelt de soldaten parten. Het marcheren ligt ze niet meer, onvoldoende getraind haken velen vroegtijdig af, moeten bijgesleurd worden of verdwijnen stiekem uit de lange colonne. Via binnen- en sluiptwegen, over Wommelgem, Borsbeek, Mortsel, Edegem, Hemiksem en Temse bereikt het afgetobde regiment 24 uur na het vertrek uit 's Gravenwezel, de plaats Steendorp aan de westelijke Scheldeoever. Na een manoeuvre van een etmaal over voorhistorische kassei- en grindwegen smakt de troep naar rust, voedsel en drank.

Daar komt niets van in huis, het regiment moet zonder tijdverlies in een verdedigende positie opgesteld worden. De compagnie van André Sauer krijgt een paar uren

rust en hij vindt bij een brave burger een gedekte tafel en een onderkomen voor de nacht. Hij ligt amper tien minuten te bed of daar blaast de klaroen al verzamelen: de defensieve stelling wordt opgegeven. Inpakken, verzamelen en weer op weg, richting Sint-Niklaas, waar een trein zal wachten voor verder transport. Waarheen precies weet niemand, er wordt wel aan Frankrijk gedacht. De stramme loden benen en de zwaar gehavende voeten weigeren dienst, de zware rugzak wordt ontdaan van alle overtolligheden, het schoeisel begeeft, er is gebrek aan drank, brood en vlees. De aankomst in Sint-Niklaas is een ontgoocheling, de stad is vrijwel leeg, het station is gebombardeerd en het wachtend treinstel is buiten gebruik.

Veel tijd voor overleg is er niet, de vijand zit ze op de hielen. In Eeklo en Lokeren is er kans op een andere trein. Het regiment wordt gesplitst en verdwaalt, een deel trekt naar Eeklo en een ander deel naar Lokeren. Een zaak blijkt zeker, Kortrijk is de terminus, dan is Frankrijk inderdaad heel dichtbij. Niemand weet dat Frankrijk in die fase van de strijd onbereikbaar geworden is. Belgische officieren verhalen niet dat ze weigeren in Frankrijk te vechten. Het beloofde transport in Eeklo is er niet, het station ligt in puin en er valt geen trein te bespeuren. Het Hoofdkwartier voorziet in een nieuwe verdedigingslijn achter het kanaal Gent-Terneuzen en de Leie. Gent en de Kanaalzone begeven onder zware Duitse druk, het Leiefront houdt voorlopig stand. Gevechtseenheden die nog inzetbaar zijn worden geconcentreerd achter het Schipdonkkanaal en de Leie in een hopeloze poging om de Duitse opmars te stuiten.

Eeklo is dus niet meer dan een kortstondige halte en een zoektocht naar voedsel en drank voor wie het betalen kan. Wie zonder geld zit gaat op zoek in de kelders van de leegstaande huizen. Er volgen nieuwe bevelen, verzamelen en vertrekken naar Zomergem op maandag 20 mei. Gelukkig is de afstand dit keer haalbaar. De gemeenteschool van Zomergem is het eerste kantonnement. Stro om het bedje te spreiden is er nog niet, het persoonlijke deken is als overbodig spul weggeworpen, de keuken en de koks zijn ergens onderweg blijven steken. Zomergem heeft echt niets te bieden. Toch doet zich in Zomergem een wonder voor. De compagnies van het 22ste, dagen geleden op weg naar de trein in Lokeren, zijn terecht en sluiten weer aan na een tumultueuze treinreis over Zeveneken, Gent, Kortrijk, Brugge en Hansbeke.

Wat nog in voorraad is aan wapens en munitie wordt gebruikt voor de heruitrusting van secties en pelotons. Officieren zijn zeldzaam geworden en zo wordt de onderofficier Sauer met een peloton op voorpost gestuurd achter het Schipdonkkanaal, ergens tussen Ronsele en Oostwinkel in de driehoek Zomergem, Ursel, Oostwinkel. Elke nieuwe opdracht begint met het delven van fuselierputjes, voldoende diep en ruim. Voor een taak van langere duur is een beetje comfort geen luxe. Met de opgegraven aarde worden de kuilen voorzien van een stevige borstwering. Moeilijk werk met een infanterieschopje waarvan de steel altijd te kort is en het blad veel te breed. De voortgang van de werken is sterk afhankelijk van het aantal beschikbare schopjes.

Twee dagen en twee nachten zitten de mannen in de putjes te turen in de verte of in de lucht en zij moeten het stellen met wat droog brood en koude, slappe koffie. De adjudant, chef van de keuken, stelt het slachten van een varken in het vooruitzicht en dan wordt het een heuse smulpartij. De honger knaagt en kent geen wet-

ten meer, de koeien van de gevluchte boeren worden vakkundig gemolken en de eieren op het neerhof geroofd.

Vanaf donderdag 23 mei 1940 wordt de sfeer aan het front grimmiger. Het aantal vliegtuigen in de lucht wordt groter en er wordt geregeld gebombardeerd en gemitrailleerd. Sporadisch treedt ook de artillerie in werking. Er broeit naderend onheil, niemand kan het ontkennen. Gewijzigde opdracht voor de mannen van Sauer : met een aantal pelotons een nieuwe verdedigingslijn uitwerken, dicht bij het kanaal, om een gevreesde frontale aanval af te slaan.

De Duitsers vallen niet frontaal aan, maar infiltreren her en der met de bedoeling de te sterk geïsoleerde Belgische voorposten door omsingeling uit te schakelen. Overal in het rond worden geweerschoten gehoord, afgewisseld met salvo's mitrailleurvuur. Vanuit een bosje hoge bomen schieten scherpschutters op elke verdachte beweging in het Belgische kamp. Dat kost het leven aan enkele moedige mannen die de schuilplaatsen verlaten in een poging om de Duitsers terug te drijven. Compagniecommandant Bauwens is een van de slachtoffers. Zijn tragische dood treft de manschappen die verweesd en machteloos achterblijven. De situatie wordt met het uur onveiliger, van alle kanten worden de eenzame fuseliers in hun putjes bedreigd en belaagd. De soldaat is mentaal en fysiek uitgeput. Een stel uitgehongerde ratten in de val.

6 Hände hoch!

Op maandag 27 mei, om tien uur in de ochtend, sluipen Duitse soldaten ongemerkt dichtbij. Ze naderen tot op schietsafstand en zullen de Belgen in de rug aanvalen. De verrassing is compleet en de Duitse overmacht is massaal. Daar staan ze dan, opgedoken uit het niets. *'Los, schnell, Hände hoch! Schnell, los!'* Dat is duidelijke taal. Ze zijn van de laatsten om zich eervol over te geven.

Duits bevel, het slagveld moet opgeruimd en gezuiverd worden. De krijgsgevangenen zullen het gebied uitkammen op zoek naar doden en gewonden, zowel Duitsers als Belgen. Met een rubberbootje worden ze het kanaal overgevoerd om ook de andere oever te bewerken. Over enkele dagen mogen ze naar huis, beweren de Duitse bewakers. Die belofte garandeert degelijk en snel werk.

De gevangenen van het 22ste worden verzameld in Sleidinge voor het groot appèl. Ze moeten dan nog even te voet naar Antwerpen waar de demobilisatiepapieren klaar zullen liggen. Met die documenten in de hand zijn ze vrij en kunnen ze definitief naar huis. De Duitse fabel wordt geloofd, maar de ontuchtering komt snel. De colonne kiest de richting Bergen op Zoom en laat Antwerpen rechts liggen. De mars is hels en dodend door de hitte, de dorst en de honger. De weinige burgers die ze op de weg ontmoeten hebben alleen een emmer water ter beschikking. Alle pogingen tot ontsnappen worden in de kiem gesmoord en worden na korte tijd ook opgegeven. De beloofde vrijheid was een illusie, ze zijn allemaal gewoon krijgsgevangenen.

7 Naar Duitsland

In Bergen op Zoom worden ze met honderden in Rijnaken gestopt en langs het zeegat, de Maas en de Rijn naar Emmerich in Duitsland gevaren. Wie een plaatsje op het dek riskeert, verliest zijn plaats en kan blijven rechtstaan. In de straten van het centrum van Emmerich worden de wrakken in kaki tot een defilé gedwongen. Na een verblijf van een tiental dagen in het doorgangskamp van Verssen bij Emmerich worden de gevangenen weer op transport gezet. Informatie over de bestemming wordt niet verstrekt en de bewakers zwijgen als vermoord. Per vijftig man worden ze in een gesloten wagon gestopt voor een tocht van vier nachten en drie dagen. De reisomstandigheden tarten elke verbeelding: geen verse lucht, geen bevoorrading, geen toilet, kleine en grote boodschappen gebeuren in een daartoe gereserveerde hoek van de wagon. De gelukkige bezitter van een stuk papier kan zijn drek kwijt via een spleet in de wand. Het transport is een misdaad tegen de menselijkheid.

8 Königsbergen

De trein staat voorgoed stil in het station van Königsbergen (nu, zoals vroeger, Kaliningrad), in Oost-Pruisen, op zowat 1500 kilometer van Lichtervelde. Andermaal groot appèl op de beestenmarkt, tellen en hertellen en dan op stap naar een Stalag, een Duits krijgsgevangenkamp, van waaruit ze verspreid zullen worden over kleinere kampen. Naargelang de scholing en belangstelling kunnen de gevangenen kiezen voor een bepaalde vorm van tewerkstelling. Worden vooral gevraagd: metaalarbeiders, houtbewerkers, elektriciens en bouwvakkers. Geen enkel voorgesteld beroep valt in de smaak van André Sauer die uiteindelijk toch moet kiezen en terecht komt in de landbouw.

De boerenknechts worden met een lokaal treintje overgebracht naar Fuchsberg, een dorp op twintig kilometer van Königsberg. André treft er in eerste instantie een goed gezin op een hoeve van 32 hectaren. De boer zoekt vervanging voor twee Poolse knechts met verlof wiens contract nog niet vernieuwd is. De Polen komen terug en André dient noodgedwongen te verhuizen naar een andere hofstede. Deze is 224 ha groot en wordt geleid door een norse boer en dito boerin. Ze vertoeven er met acht krijgsgevangenen, werken over dag op de hoeve en het land en na de dagtaak keren ze terug naar een barak waar een klein aantal gevangenen huist.

Het harde boerenwerk trachten ze te verzachten door vertragende manoeuvres in te bouwen, te slepen, te slenteren en te saboteren waar het kan. Kost en inwon zijn bepaald ondermaats. Elke avond krijgen ze een emmer afgeroomde melk, een schep roggemeel en driehonderd gram brood mee naar het kantonnement. Heel uitzonderlijk is er voorzien in een portie patatten en een lapje vlees-derde-keus. Aanmaakhout voor de kachel moeten ze sprokkelen, brandhout gappen ze bij de boer. Tweemaandelijks moeten de paardenstallen en hoenderhokken uitgemest worden, een karwei waar onze Belgen een grondige hekel aan hebben. De geur van ammoniak is zo indringend dat de vrees voor bezwijming reëel is.

Het werk van de krijgsgevangenen wordt betaald met *Lagermarken*, onbruikbaar buiten het kamp en binnen het kamp vrijwel waardeloos omdat er niets te kopen

valt. Wie bij de pinken is en geen afkeer heeft van een slinkse *change*, kan soms in het plaatselijke winkeltje iets versieren. Langs die duistere weg slaagt André erin een paar klompen en een hemd op de kop te tikken, in zijn situatie een ongehoorde luxe als je weet dat zijn broek, jas en kapootjas met touwtjes aaneengeflanst zijn. Over het totaal ontbreken van elementaire hygiëne wil hij niet uitweiden. Gewoon té gortig.

9 Naar huis

De Duitse bewakers, klein-invaliden en revaliderenden uit de Poolse veldtocht, menen te weten dat de *Flamen* over enkele tijd naar huis kunnen. De wachtmeester, met wie André het goed kan stellen, bevestigt de aangekondigde maatregel. Vier Oostendenaars, allen geboren in Engeland, krijgen van André de wijze raad hun identiteitskaarten te vernietigen. Naar Duitse begrippen kan een echte *Flame* niet in Engeland geboren zijn. Dit detail zou ze wel eens de vrijheid kunnen kosten.

Intens blij verlaten ze de hofstede en het kamp van Fuchsberg om terug te keren naar Königsberg waar ze aan het begin staan van een nieuwe calvarietocht. Ze lopen 36 uur naakt rond in een kamp om gewassen, geschoren en ontluisd te worden. Middelerwijl worden de uniformen en het ondergoed, niet meer dan een pak lompen, gewassen en ontsmet. De krijgsgevangenen moeten proper zijn om thuis te komen. Het Belgisch geld dat ze afgenomen werd bij het begin van de gevangenschap krijgen ze in zijn totaliteit terug en de lagermarken kunnen omgewisseld worden.

Met een reisrantsoen, een beetje brood en een plakje worst, worden ze op de trein gezet om na drie dagen in Antwerpen aan te komen. De sfeer op de trein is uitbundig en de Duitse begeleiders laten maar begaan. De aankomst in Antwerpen is een verademing, maanden van ellende zijn achter de rug.

In het gezelschap van de in dramatische omstandigheden overleden wielrenner Richard Depoorter van Ichtegem keert André over Mechelen, Gent en Brugge naar Lichtervelde terug. De dolgelukkige Depoorter kijkt wat te diep in het glas bij zijn collega Buysse in het Hotel Cosmopolite in Gent en moet voor de rest van de reis geflankeerd worden door bereidwillige helpers.

Hetzelfde lot is André Sauer beschoren tegen de avond van de allerlaatste reisdag, zaterdag 25 januari 1941. De ontvangst in Lichtervelde is allerhartelijkst en er valt zoveel te vertellen. Hij bezoekt achtereenvolgens de likeurwinkel van Declercq in de Statiestraat, gaat zijn baas en collega Vermandele groeten in de Bank van Brussel en belandt uiteindelijk bij de familie Debaille voor een vooroorlogse Schnapps. De directie van de Bank van Brussel in Kortrijk dringt aan op een spoedige hervatting van de werkzaamheden, maar André kan nog enkele dagen extra verlof bedingen.

André Sauer blijft overtuigd dat het Belgisch leger in 1940 gestreden heeft voor wat het waard was. De Luftwaffe, nooit aan de grond gehouden wegens slechte weersomstandigheden en de pantserdivisies, onweerstaanbaar op elk terrein, hebben het pleit in korte tijd beslecht. Hij heeft zich tot op het allerlaatste moment van zijn taak gekweten. Met een genuanceerd misprijzen spreekt hij over de velen die vroeg- of

voortijdig het hazenpad gekozen hebben, officieren zowel als soldaten. Hij veroordeelt niet.

België erkent de verdiensten van zijn oud-strijders. Er is een levenslange kleine rente voorzien a rato van het aantal maanden mobilisatietijd en krijgsgevangenschap. Er zijn ook de uiterlijke tekenen van erkentelijkheid of de medailles. André verzamelt alle brevetten van de eretekens waar hij recht op heeft. De verzilverde en vergulde broches of juwelen met lint zien zelden het daglicht.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Heemkundige kring Karel Van de Poele

'Der Krieg war das grösste Reisebüro Westeuropas'
(uitspraak van een Duits oorlogsveteraan)